

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

REKENINGKUNDE

NOVEMBER 2018

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 300

NASIENBEGINSELS:

1. Strafpunte vir vreemde items is slegs van toepassing indien 'n kandidaat nie punte op 'n ander plek in die vraag vir daardie item verloor het nie (geen vreemde-item-strafpunte vir misplaaste items nie). Geen dubbelpenaliserings toegepas nie.
2. Strafpunte vir plasing of swak aanbieding (bv. besonderhede) is slegs van toepassing indien die kandidaat punte vir die bedrae vir daardie item verdien het.
3. Volpunte vir korrekte antwoord. Indien die antwoord foutief is, merk die bewerkings wat voorsien is.
4. Indien 'n vooraansuiweringssyfer as 'n finale syfer getoon word, ken die bewerkingspunt toe vir daardie syfer (nie die metodepunt vir die antwoord nie). Let wel: As syfers aangedui in memo vir komponente of bewerkings, dra hierdie nie die metode punt van die finale antwoord ook nie.
5. Tensy anders getoon, moet die positiewe of negatiewe effek van enige syfer in ag geneem word om die punt toe te ken. Indien geen + of – teken of hakie voorsien is nie, aanvaar dat die syfer positief is.
6. Waar aangedui word, ken deelpunte toe om die kwaliteit van antwoorde van kandidate te differensieer.
7. Hierdie memorandum is nie vir verspreiding in die publiek nie' omdat sekere items dalk verkeerd gehanteer is. Aanpassings is gemaak a.g.v. sekere vrae
8. Waar strafpunte toegepas word, kan die punte vir daardie afdeling van die vraag nie as 'n negatiewe syfer getoon word nie. Waar metodepunte toegeken word vir bewerking, moet die nasiener die redelikheid van die bewerking ondersoek voor die punt toegeken word.
9. Waar metodepunte toegeken word vir bewerking, moet die nasiener die redelikheid van die bewerking ondersoek en tenminste een deel korrek voor die punt toegeken word.
10. 'Bewerking' beteken kontroleer bewerking. 'Een deel korrek' beteken bewerking en een deel korrek. Let wel: kontroleer bewerking moet +, -, x, ÷, wees of per kandidaat se antwoord.
11. In bewerkings, moet nie punte toeken nie vir bewerking as teller en noemer omgeruil is – hierdie is ook van toepassing op verhoudings.
12. Met die toekenning van metodepunte, maak seker dat kandidate nie volpunte kry vir enige vir enige item wat foutief is nie, ten minste gedeeltelik. Dui aan met 'n .
13. Wees bedag daarop dat party kandidate geldige alternatiewe buite die memorandum verskaf..
14. Kodes: f = vreemde item; p = plasing/aanbieding.

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 17 bladsye.

VRAAG 1

1.1

1.1.1	Onwaar ✓	
1.1.2	Waar ✓	
1.1.3	Waar ✓	Aanvaar herkenbare afkortings bv W of O

3

1.2 KRIGE HEMDE

1.2.1

Bereken direkte arbeidskoste.

3 ✓ x 1 960 ✓ x 90 ✓	529 200	drie punte
529 200 (normale tyd) x 12%	63 504	☒ ☒ as 12 % van normale tyd
1 x 1 680 x 90	151 200	☒ ☒ een deel korrek
	12 146	✓
	<u>756 050</u>	☒ een deel korrek

529 200 x 112%
592 704 + 151 200 + 12 146 = 756 050
vyf punte   twee punte   een punt   een metode punt

705 600   25 200   63 504
 (4 x 19 60 x 90) – 90 (1 960 -1 680) + (3 X 1 960 x 12%) + 12 146 = 756 050
 drie punte   twee punte   twee metode punte   een punt   een metode punt

705 600   84 672   -25 200   -9 022
 (4 x 1 960 x 90) + (705 600 x 12%) – 90(1 960 -1 680) + (21 168 – 12 146) = 756 050
 drie punte   twee punte   twee metode punte   een punt   een metode punt

9

1.2.2 PRODUKSIEKOSTESTAAT VIR DIE JAAR GEËINDIG 31 JULIE 2018

Direkte materiaalkoste	528 300
Direkte arbeidskoste sien 1.2.1	756 050 ☒
Primêre koste as DMK + DAK	1 284 350 ☒
Fabrieksbokoste 20 000 drie punte 45 000 twee punte 360 880 ✓ + 4/9 ✓ x (48 750 ✓ - 3 750 ✓) een punt een punt een punt + een punt vir beide 360 880 + (21 667 - 1 667) een punt twee punte een punt vir beide 360 880 + (45 000 - 15 000 - 10 000)	380 880 ☒ een deel korrek
Totale produksiekoste Bewerking	1 665 230 ☒
Goedere-in-bewerking (1 Augustus 2017)	35 570 ✓
	1 700 800
Goedere-in-bewerking (31 Julie 2018) balanseersyfer	(38 300) ☒
Koste van produksie van klaarprodukte	1 662 500 ✓✓

12

Misplaaste items(FBK): ken punte toe maar penaliseer op Primere Koste

1.3 GEMMA VERVAARDIGERS

1.3.1 Bereken die gelykbreekpunt vir die jaar geëindig 31 Augustus 2018.

$$\begin{array}{r}
 118\ 860 \text{ twee punte} \\
 67\ 200 + 51\ 660 \\
 \hline
 910 \checkmark - 577 \checkmark \\
 (180 + 252 + 145) \text{ een punt} \\
 -180 - 252 - 145 \text{ een punt} \\
 333 \text{ twee punte}
 \end{array}$$

= 356,9 OF 357 eenhede een deel korrek

5

1.3.2 Vergelyk en lewer kommentaar op die gelykbreekpunt en die produksievlak wat oor die afgelope twee jaar bereik is. Haal syfers aan.

Deelpunte vir gedeeltelike antwoorde

Verpligte antwoord:

Vergelyking van GBP met die vlak van produksie vir 2018 ✓✓ (met syfers) ✓

Onderneming produseer 63 eenhede (15%) meer as GBP (420 – 357) sien 1.3.1

OF:

Die onderneming maak 'n wins op slegs 63 eenhede (420 – 357) in vergelyking tot 105 eenhede verlede jaar (540 - 435)

Ander opsionele antwoorde:

Vergelyking van 2017 en 2018 GBP of produksie ✓✓ (met syfers) ✓

- Die gelykbreekpunt verminder van 435 eenhede in 2017 tot 357 eenhede in 2018 (78 eenhede: 17,9%)
- Die onderneming produseer 120 eenhede (22,2%) minder as laasjaar (540 - 420)

6

1.3.3 Gee TWEE redes vir die toename in direkte materiaalkoste. Stel EEN wyse voor om hierdie koste te beheer.

REDES:

Enige TWEE geldige redes. ✓✓ ✓✓ deelpunte vir onvolledige / gedeeltelike antwoorde

Inflasionêre verhogings/vervoerkoste/verhoging in brandstofprys/skaarsheid.

Vermorsing agv swak werkmanskap.

Diefstal van materiaal (in die fabriek) agv swak interne kontrole.

BTW verhoog na 15 %

Verandering in wisselkoers (as grondstowwe invoer)

Verander verskaffer (duurder)/beter kwaliteit grondstowwe

VOORSTEL:

Enige EEN geldige voorstel ✓ voorstelle kan onafhanklik van redes gemerk word

Kyk uit vir goedkoper verskaffer sonder om kwaliteit prys te gee

Onderhandel vervoer en aflewering skorting.

Maak gebruik van grootmaat korting.

Hergebruik van afval materiaal / gebruik afvalstukke

Lei werkers op en hou toesig om vermorsing te beperk.

Kontroleer gereeld voorraad om tekorte op te spoor.

Koop voorraad soos benodig om voorraadhouding en moontlike diefstal te verhoed

5

TOTALE PUNTE

40

VRAAG 2

2.1 BTW

2.1.1

	BEWERKINGS	ANTWOORD
(a)	1 104 – 960	144 ✓
(b)	52 600 X 15%	7 890 ✓ ☒ een deel korrek
(c)	$\begin{matrix} \checkmark & & \checkmark \\ 720 & \times & 100/15 \\ 720 \div 15\% & / & 720 \div 0,15 \end{matrix}$	4 800 ☒ een deel korrek
(d)	$\begin{matrix} \checkmark & & \checkmark & & \checkmark \\ (112\ 470 - 6\ 325) \times \frac{15}{115} \\ 5\ 500 + 825 \\ 106\ 145 \text{ twee punte} \\ \\ 112\ 470 \times \frac{15}{115} \\ \text{OF } 14\ 670 - 825 \\ \text{twee punte} \quad \text{een punt} \\ \\ \text{OF } (97\ 800 - 5\ 500) \times 15\% \\ 92\ 300 \text{ twee punte} \quad \text{een punt} \end{matrix}$	13 845 ☒ een deel korrek

10

2.1.2

Jy is die interne ouditeur. Die alleeneienaar, Samson, het 'n besigheidstjek gebruik om 'n nuwe motor vir R460 000, BTW ingesluit, te koop. Hierdie motor word vir sy vrou se gebruik tuis gehou. Samson sê die voertuig moet as 'n besigheidsbate geboekstaaf word en R60 000 moet as 'n BTW-inset in die onderneming se boeke geboekstaaf word.

Verduidelik wat jy aan Samson sal sê. Verskaf TWEE punte.

TWEE geldige punte ✓✓✓✓ Deelpunte vir onvolledige antwoorde, syfers nie nodig

Verwagte antwoorde vir twee punte: Wees bedag op twee punte in een verduideliking

- Belasting ontduiking/hy probeer om die bedrag verskuldig aan SAID vir BTW te verminder (dit is onwettig en oneties)
- Hy sal sy BTW inset verhoog, wat die bedrag verskuldig aan SAID verminder
- Hy kan beboet of in hegtenis geneem word aangesien dit 'n kriminele daad is
- Persoonlike en besigheidstransaksies moet apart gehou word (besigheidsentiteitbeginsel)/ Samson behoort hierdie uit sy privaat bank te betaal
- Aangesien die motor nie vir besigheidsdoeleindes gebruik word nie, moet die volle bedrag van R460 000 as onttrekkings beskou word of vermindering van kapitaalbydrae

4

2.2 KREDITEUREVERSOENING

2.2.1

	KREDITEUREGROOTBOEK: REKENING VAN MARITI Versk	REKENINGSTAAT
Saldo	147 820	145 060
(a)	+ 1 800 ✓✓	
(b)	- 40 950 ✓✓	
(c)		+ 30 000 ✓✓
(d)		- 5 400 ✓✓
(e)	- 8 100✓ - 8 100✓ - 16 200 twee punte	
(f)		-77 190 ✓✓
	92 470 beide totale redelik	☒ 92 470

Totale mag verskillend wees; moet beginsaldo insluit;
 Fokus op bedrae as lyne gemeng is;
 Strafpunte vir vreemde/oortollige inskrywings,-1 per lyn indien 'n punt verdien is op daardie lyn behalwe (e)

13

2.2.2 Die interne ouditeur dring daarop aan dat direkte betalings (EFO's) gebruik moet word om verskaffers te betaal.

<p>Verduidelik EEN rede om sy besluit te ondersteun. EEN rede ✓✓ deelpunte vir gedeeltelike/ onvolledige antwoorde vinnig en maklik/makliker om te monitor/ doeltreffend/ gerieflik/ veiliger/ tjeks kan verlore raak/ nie tydgebonde (besigheidsure) minder bankkoste / nie nodig om uitstaande tjeks op te volg nie/ maak die eis van kontantkorting makliker/ vermy rente op laat betalings</p>	<table border="1"> <tr><td></td></tr> <tr><td>2</td></tr> </table>		2
2			
<p>Verduidelik EEN interne prosedure om beheer oor hierdie stelsel te verseker. EEN interne kontrole maatreël ✓✓ deelpunte vir gedeeltelike/ onvolledige antwoorde Vir twee punte: Senior personeel bemagtig om betaling te doen Twee mense met EFT te magtig (allokering van pligte) Sekuriteitskodes vir gebruikers (unieke kodes)/ verander kodes gereeld Kennisgewing van bank (sms/epos) wanneer betaling gedoen is. Vir een punt: Verdeling van pligte</p>	<table border="1"> <tr><td></td></tr> <tr><td>2</td></tr> </table>		2
2			

2.2.3 Behalwe om Vernon te ontslaan, verskaf EEN voorstel om teen hom op te tree.

<p>EEN geldige punt ✓✓ deelpunte vir gedeeltelike/ onvolledige antwoorde Dissiplinêre verhoor / kriminele of siviele klag / ontslag / posvermindering/ oorplasing na ander departement /aftrekkings van salaris/ skriftelike waarskuwing Verskaf EEN voorstel om hierdie probleem in die toekoms te voorkom. EEN geldige voorstel ✓✓ deelpunte vir gedeeltelike/ onvolledige antwoorde Skeiding of roteer van pligte – EEN persoon kontroleer bestellings, die ander ontvang dit/ voorraadrekords moet opgedateer word met elke faktuur/behoorlike magtiging van bestellings/verseker dat goedere wat by die hekke ontvang word ondersteun word met bestelvorm en faktuur/ gereelde voorraad opname wat vergelyk word met rekords</p>	<table border="1"> <tr><td></td></tr> <tr><td>4</td></tr> </table>		4
4			

TOTALE PUNTE
35

VRAAG 3:

3.1

3.1.1	Bedryfsbates ✓	Aanvaar herkenbare afkortings bv. NBB
3.1.2	Bedryfsinkomste ✓	
3.1.3	Niebedryfsbate ✓	
3.1.4	Bedryfsuitgawes ✓	

4

3.2.1 TEMBISO BPK.
INKOMSTESTAAT VIR DIE JAAR GEËINDIG 28 FEBRUARIE 2018

	Verkope	Kes die lyn wat die kandidaat die meeste bevoordeel		
		4 760 000		
		$(4\ 856\ 000 - 96\ 000) \times 1,40 = 6\ 664\ 000 \checkmark \checkmark^*$		
		$(96\ 000 \times 90\%) = + 86\ 400 \checkmark \checkmark^*$		
			6 750 400	☒ *
	OF	$(4\ 856\ 000 \times \frac{140}{100}) = 6\ 798\ 400$		
		$(96\ 000 \times \frac{50}{100}) = 48\ 000$		
		een punt een metodepunt		
	Koste van verkope		(4 856 000)	
6	Bruto wins	bewerking	1 894 400	☒
	Ander bedryfsinkomste		879 440	
	Bruto inkomste	bewerking	2 773 840	☒
2	Bedryfsuitgawes		(1 255 000)	☒ *
	Salarisse en lone		501 200	
	Ouditfooi	$(65\ 400 \checkmark + 21\ 800 \checkmark \checkmark) \times 100/75$	87 200	☒ *
		$65\ 400 \times 25 \div 75$		
	Huuruitgawe	$(79\ 240 \checkmark + 24\ 080 \checkmark \checkmark)$	103 320	☒ *
		67 200 een punt + 36 120 twee punte		
	Direkteursfooie	$(497\ 800 \checkmark - 26\ 200 \checkmark \checkmark) \times \frac{36}{38}$	471 600	☒ *
	Diverse uitgawes		91 680	☒
14	Bedryfswins		1 518 840	☒ *
	Rente-inkomste	balanseersyfer (aanvaar negatiewe syfer)	56 160	☒
	Netto wins voor rente-uitgawe	NWvB + renteuitgawe	1 575 000	☒ *
	Rente-uitgawe		(242 500)	☒
	Netto wins voor belasting	NWNB + IB	1 332 500	☒
	Inkomstebelasting	$(341\ 800 + 31\ 300)$	(373 100)	☒ *
6	Netto wins na belasting		959 400	

Vreemde items (bv Balansstaat item/dividende; sien Nasienbeginsel 1 -1 maks

* een deel korrek

28

3.2.2 GEWONE AANDELEKAPITAAL**GEMAGTIGDE AANDELEKAPITAAL**

1 600 000 gewone aandele

UITGEREIKTE AANDELEKAPITAAL

Indien geen hakies kontroleer bewerking

1 280 000 ✓	Gewone aandele op 1 Maart 2017	6 976 000	✓
(300 000) ✓	Aandele teruggekoop (GAP: R5,45)	(1 635 000)	✓* ✓* as x 5,45
bewerking 500 000 ✓	Aandele uitgereik balanseersyfer	3 475 000	✓ bewerking
1 480 000	Gewone aandele op 28 Februarie 2018	8 816 000	

7

BEHOUE INKOMSTE

Indien geen hakies kontroleer bewerking

Saldo op 1 Maart 2017	376 600	
Netto wins na belasting	959 400	✓
Aandele teruggekoop	(465 000)	✓
Gewone aandeledividende balanseersyfer	(486 400)	✓
• Interim dividende (980 000 x 0,30) een deel korrek	294 000	✓ ✓
• Finale dividende totale dividende – interim dividende	192 400	✓
Saldo op 28 Februarie 2018	384 600	✓

7

3.2.3 EKWITEIT EN LASTE-AFDELING VAN DIE BALANSSTAAT

AANDEELHOUERSBELANG bewerking (opgetel)	9 200 600	✓
Gewone aandelekapitaal	8 816 000	
Behoue inkomste sien 3.2.2; moet nie nul aanvaar nie	384 600	✓
NIEBEDRYFSLASTE	1 371 600	
Lening: LSO Bank 31 600 x 12 379 200 – 162 000 (1 725 500 ✓ – 379 200 ✓ + 242 500 ✓) – 217 200 ✓ 1 588 800 drie punte	1 371 600	✓*
BEDRYFSLASTE	900 900	✓*
Handels- en ander betaalbare bedrae * mag AvD/SAID/KTL insluit (414 120 ✓ + 21 800 ✓ + 24 080 ✓) ouditfooi huuruitgawe bedrag – 79 240	460 000	✓*
Aandelhouders vir dividende sien 3.2.2	192 400	✓
SAID: Inkomstebelasting	31 300	✓
Korttermyn deel van lening sien kand NBL se neg syfer bo aanvaar 379 200	217 200	✓
TOTALE AANDEELHOUERSBELANG EN LASTE * een deel korrek	11 473 100 AB + NBL + BI	✓

16

3.3 OUDITVERSLAG

3.3.1

Punt 1 **Mening** EEN geldige punt ✓
Die ouditeure het geen probleem gevind om te rapporteer nie / ongekwalifiseerde verslag / statistiese monsters gebruik /het die vereiste standaard bereik

1

Punt 2 **IFRS en Maatskappywet** EEN geldige punt ✓✓
deelpunte vir gedeeltelike antwoorde
Vir twee punte: Moet plaaslike en globale punte dek
Maatskappy funksioneer in plaaslike en internasionale konteks/ Kan plaaslike en internasionale aandeelhouers he./Voldoen aan internasionale en nasionele wette en standarde/ die maatskappy dryf handel in 'n globale mark/aandeelhouers mag van alle dele van wereld kom /lesers in enige land kan die manier waarop state voorberei of aaangebied word, verstaan
Vir een punt: deelpunte vir onvolledige antwoorde
Voldoen aan standarde en wette /moet aan Suid Afrikaanse Maatskappywet voldoen/moet aan internasionale standarde voldoen

2

Punt 3 **Onafhanklik** EEN geldige punt ✓✓ deelpunte vir onvolledige antwoorde
Hulle mening is onbevooroordeeld./Hulle het geen persoonlike belang by die maatskappy nie/geen botsing van belange/
Hulle is eerbaar. Hulle het hoë internasionale standarde van professionaliteit om te handhaaf./Hulle het 'n gedragskode.

2

3.3.2

Punt 4 **TWEE voorbeelde van etiese verantwoordelikhede:**
Enige TWEE geldige voorbeeld ✓✓ ✓✓ deelpunte vir onvolledige antwoorde
Geen sameswering met bestuur om wesenlike sake oor te sien nie.
Geen aanvaarding van omkoopgeld of deel wees van korrupsie
Sorg is geneem met die voltooiing van die oudit en die uitspreek van 'n mening.
Die lesers kan op die inligting in die finansiële state staatmaak.
Is eerlik in hulle pligte/het integriteit/ betroubaar/onafhanklik
In ooreenstemming met King Kode/AARP/opdatum bly met nuwe vereistes

4

Punt 5 **TWEE voorbeelde van ouditbewyse:**
Enige TWEE geldige voorbeelde ✓✓ ✓✓ deelpunte vir onvolledige antwoorde
Kontroleer die interne kontrole en die doeltreffendheid van interne oudit Brondokumente (verskaf deur eksterne organisasies, verskaf verifiëring)
Rekords soos bateregister, voorradrekords ens.
Beleid en prosedures van die maatskappy
Verslag van ouditkomitee wat interne en eksterne ouditprosesse beoordeel/interne ouditeursverslag om effektiëit van interne beheer te verseker

4

TOTALE PUNTE
75

**HOU HIERDIE BLADSY
BLANKO.**

VRAAG 4

4.1 BEREKENINGE VAN FINANSIËLE AANWYSERS

4.1.1

Bereken: % bedryfsuitgawes op verkope

Bewerkings	Antwoord
$\frac{1\,900\,000}{13\,182\,000} \times 100$	14,4% ✓ ☒ geen deelpunte nie % teken nie nodig aanvaar 14%

2

4.1.2

Bereken: vuurproefverhouding

Bewerkings	Antwoord
^{775 000 twee punte} $(2\,427\,000 \checkmark - 1\,652\,000 \checkmark) : 1\,244\,000 \checkmark$ Of: $(410\,000 + 365\,000) : 1\,244\,000$ een punt een punt een punt	0,6 : 1 ✓ ☒ een deel korrek toon as x:1

4

4.1.3

Bereken: % Opbrenge op aandeelhoudersbelang

Bewerkings	Antwoord
$\frac{1\,911\,000 \checkmark}{9\,651\,500 \text{ of } 7\,191\,000 \text{ of } 12\,112\,000} \times 100$ $\frac{1}{2} (7\,191\,000 + 12\,112\,000) \checkmark \checkmark$ Die ½ kan slegs as hierdie bemekeer getel word bv antwoord 9 651 500	☒ 19,8% of 26,5% of 15,8% een deel korrek; % teken nie nodig aanvaar 20% of 26% of 27% of 16%

4

4.2

SYFERS VIR DIE 2018 KONTANTVLOEISTAAT

Wees bedag op alternatiewe berekeninge; Aanvaar finale antwoord in hakies; Finale antwoord hoef nie invloed op uitvloei aan te dui nie; Kies die ry wat die leerlinge die meeste bevoordeel

4.2.1

Bereken: Verandering in beleggings

Bewerkings	Antwoord
	25 000 ✓✓

2

4.2.2

Bereken: Inkomstebelasting betaal

Bewerkings	Antwoord
$819\,000 \checkmark - 15\,000 \checkmark - 74\,000 \checkmark$ OF $- 819\,000 + 15\,500 + 74\,000$ OF grootboekrekening OF hakies	730 000 ✓ ☒ een deel korrek

4

4.2.3

Bereken: Vaste bates verkoop (teen drawaarde).

Bewerkings	Antwoord
$- 12\,154\,000 \checkmark - 412\,000 \checkmark + 4\,840\,000 \checkmark + 8\,031\,000 \checkmark$ Of: $12\,154\,000 + 412\,000 - 4\,840\,000 - 8\,031\,000$ Of: $4\,560\,000 - 4\,840\,000 - 25\,000$ Een punt een punt twee metodepunt (sien 4.2.1)	305 000 ✓ ☒ een deel korrek

5

4.3 VERDUIDELIKINGS OOR KONTANTVLOEISTAAT

4.3.1

Verduidelik waarom die direkteure met die verbetering in kontant en kontantekwivalente sedert 1 Julie 2016 tevrede is. Haal syfers aan.

EEN geldige antwoord✓✓ relevante syfer/s ✓ **deelpunte vir onvolledige/onduidelike antwoord**

Antwoord vir **drie punte** (d.i. kommentaar op twee finansiële jare)

Groot negatiewe saldo van R609 000 (aan einde van 2016 fin.jaar) verbeter tot positief R410 000 (einde van 2018 fin.jaar)/verbeter met R1 019 000.

OF

Groot negatiewe saldo van R609 000(einde van 2016) verbeter tot R130 000/met R479 000 teen einde van 2017 fin jaar. Verbetering het voortgeduur in 2018; die oortrokke bank uitgewis en K en KE is positief R410 000 aan einde van 2018 fin jaar
Antwoord vir **twee punte** (d.i. kommentaar op een finansiële jaar)

In 2018 fin jr, K en KE het toegeneem van R5 000 tot R410 000/ met R405 000 **OF**

In 2017 fin jr, oortrokke bank verminder van R609 000 tot R130 000/met R479 000

OF

In 2018 fin jr, oortrokke bank van R130 000 is geelimineer, K en KE is positief R410 000/ met R540 000

3

4.3.2

Identifiseer DRIE besluite wat die direkteure geneem het om vir grond en geboue te betaal.

Punte (met syfers)	
Besluit 1 (met syfers)	✓Aandele uitgereik (regte-uitgifte): R4m✓
Besluit 2 (met syfers)	✓Verkope van vaste bates R305 000✓ sien 4.2.3
Besluit 3 (met syfers)	✓Kontant gegeneer van bedrywighede; deel van R1,85m✓ /toename van R804 000 Items wat kontant gegeneer van bedrywighede mag beïnvloed R3,32m <ul style="list-style-type: none"> • toename in verkope R5,4 m/ agv laer winsopslag 72% tot 58% • Belasting nie betaal nie R74 000 • Beter invordering van debiteure (820 000 - 365 000)

6

Verduidelik hoe hierdie besluite 'n invloed gehad het op die kapitaal wat in die 2018 finansiële jaar aangewend is. Haal syfers aan.

Enige **EEN** van: **moet toepaslike syfers aanhaal**✓✓

- TKA vermeerder met R4,171m/van R9,791m tot R13,962m/ met 29,9%
- GAHB vermeerder met R4 921 m /met 68,4%/GAK vermeerder met R4m
- Lening verminder met R750 000

Verduidelik hoe hierdie besluite 'n invloed gehad het op die finansiële hefboom in die 2018 finansiële jaar. Haal TWEE aanwysers en hul syfers aan.

TWEE relevante finan aanwysers ✓✓ syfers en neiging ✓✓

- Skuld/ekwiteit verhouding verminder van 0,4: 1 tot 0,2:1
- OOTKA vermeerder/verbeter van 17,8% tot 20,8% (rentekoers is 12%)

6

4.3.3

Uit die Kontantvloeistaat hierbo, identifiseer EEN besluit wat die direkteure in 2017 geneem het wat hulle NIE in 2018 geneem het NIE, behalwe die punte hierbo. Gee 'n moontlike rede vir die besluit in 2017.

Enige een besluit ✓ (met syfers) ✓	Moontlike rede ✓
Terugkoop van aandele R1m	Aandeelhouders tevrede te hou/verbeter sekere finansiële aanwysers: VPA; DPA; NBW
Besluit om nie aandele uit te reik (Nil)	Om OOAB of VPA of DPA te handhaaf. Ekonomiese klimaat nie gunstig om verlede jaar uit te brei
Toename lening met R600 000	Omdat hulle nie aandele uitgereik het nie

3

4.4 DIVIDENDE, OPBRENGS EN AANDEELHOUDING

4.4.1 Bereken: Totale interim dividende betaal vir die 2018 finansiële jaar

Bewerkings	Antwoord
$520\,000 \checkmark - 280\,000 \checkmark$	$R240\,000 \checkmark$ een deel korrek

Bereken: Interimdividende per aandeel vir die 2018 finansiële jaar.

Bewerkings	Antwoord
sien hierbo $\frac{240\,000 \checkmark}{800\,000 \checkmark} \times 100$	$30 \text{ sents} \checkmark$ een deel korrek aanvaar 30 of R0,30

6

4.4.2 Bereken totale dividende wat deur Dudu Mkhize vir die 2018 finansiële jaar verdien is.

Bewerkings	Antwoord
sien 4.4.1 $(380\,000 \times 0,3) + (490\,000 \times 0,75)$ 114 000 twee punte 367 500 twee punte	$481\,500 \checkmark$ een deel korrek

5

4.4.3 Bereken die minimum getal addisionele aandele wat Dudu moes gekoop het.

Bewerking	Antwoord
$500\,000 \checkmark - 490\,000 \checkmark + 1 \text{ of } +2 \text{ of } +100 \text{ of } 51\%$ 1 000 000 aandele x 50% Dudu's aandele OF 500 001 - 490 000	$10\,001 \text{ of } 10\,002$ OF 10 100 OF 20 000 $\checkmark$ een deel korrek
Of: Aanvaar alle syfers hierbo met toename van 110 000 reeds gekoop bv $500\,000 - 380\,000 + 1 \text{ of } +2 \text{ of } +100 \text{ of } 51\%$ $=120\,001; 120\,002; 120\,100; 130\,000$	
Antwoord vir een punt: Sy kon 152 000 aandele gekoop het (bv $380\,000 \times \frac{2}{5}$)	

3

4.5.1

Verduidelik hoekom dit nodig was om eiendom in ander provinsies in plaas van in KZN aan te koop.

✓✓ Enige geldige verduideliking bv. Deelpunte vir onduidelike / onvolledige antwoorde

Om hulle teikenmark te vergroot / verkope te vermeerder / om nuwe klante te skep / om die areas waar daar baie geld is te vergroot / die mark in KZN is uitgeput / te veel kompetisie in KZN/ lae winste in KZN /om hulle ondernemingbedrywighede / te diversifiseer (bv. huur inkomste) /beter waarde vir geld in ander provinsies

Verduidelik of die besluit om hierdie eiendom aan te koop, die gewenste uitwerking op verkope gehad het. Haal syfers aan.

Identifiseer positiewe effek ✓ Syfers ✓✓ een punt vir syfer sonder vergelyking geïmpliseer
vergelyking kan impliseer word deur syfers vir twee punte

Verkope neem toe met 850 fietse / van 900 tot 1 750 / met 94,4%
OF met R5,442m / van R7,74m tot R13,18m / met 70,3%

Verduidelik 'n ander strategie wat hulle gebruik het om die probleem van lae verkope op te los. Haal syfers aan.

Identifiseer positiewe effek ✓ Syfers ✓✓ een punt vir syfer sonder vergelyking geïmpliseer
vergelyking kan impliseer word deur syfers vir twee punte

Vermindering in winsopslag % van 72% tot 58% / met 14% (lei tot verhoogde verkope) / OF vermindering van Verkoopprys van R8 600 tot R 7 533 / met R1 067

2

3

3

4.5.2

Gee raad oor wat Ben Palo oor die volgende onderwerpe moet sê:

Raad oor wat om oor verdienste per aandeel te sê:

Verduideliking/neiging ✓ Syfers ✓✓ een punt vir syfer sonder dat vergelyking geïmpliseer word
vergelyking kan geïmpliseer word deur syfers vir twee punte

VPA verhoog met 60% / van 130s tot 208s / met 78s (in vergelyking met R28 of R12,11)

Raad oor wat om oor % opbrengs verdien te sê:

Verduideliking/neiging ✓ Syfers ✓✓ een punt vir syfer sonder dat vergelyking geïmpliseer word
vergelyking kan geïmpliseer word deur syfers vir twee punte

OOAB (is meer as alternatiewe beleggings) verhoog van 14,4% tot 19,8%/26,5%/15,8% sien 4.1.3

Raad oor wat om oor Aandeleprys op die JSE te sê:

Verduideliking/neiging ✓ Syfers ✓✓ een punt vir syfer sonder dat vergelyking geïmpliseer word
vergelyking kan geïmpliseer word deur syfers vir twee punte

Markprys verhoog R21,00 → R28,00
Oortref NBW R8,99 → R12,11

3

3

3

TOTALE PUNTE
70

5.3 MINDEW BEPERK

5.3.1	BEWERKINGS	ANTWOORD
(i)	(1)	610 000 ✓
(ii)	13 000 – 3 (2)	12 997 ✓✓ Een punt vir: R12 999 of R13 000
(iii)	Nuut: $172\,500 \checkmark \times 10\% \times \frac{4}{12} \checkmark = 5\,750 \checkmark$ Oud: $1\,250\,000 \times 10\% = 125\,000 \checkmark$ $\begin{matrix} 83\,333 & & 47\,417 \\ (1\,250\,000 \times 10\% \times \frac{8}{12}) + & (& 1\,422\,500 \times 10\% \times \frac{4}{12}) \\ \text{een punt} & \text{een punt} & \text{een punt} & \text{een punt} \end{matrix}$ (5) <p style="text-align: right; margin-right: 50px;">een deel korrek</p>	130 750 ✓ een deel korrek
(iv)	$176\,000 \checkmark - (128\,000 \checkmark + 5\,600 \checkmark \checkmark)$ $\begin{matrix} & & (48\,000 \times 20\% \times \frac{7}{12}) \\ & & \text{een deel korrek} \\ & 133\,600 & \text{drie punte} \end{matrix}$ (5) <p style="text-align: right; margin-right: 50px;">een deel korrek</p>	42 400 ✓ een deel korrek
(v)	$800\,000 \checkmark + 256\,000 \checkmark - 133\,600 \checkmark$ $\begin{matrix} & & (128\,000 + 5\,600) & \text{beide} \\ & & \text{sien hierbo} & \end{matrix}$ (4) <p style="text-align: right; margin-right: 50px;">sien hierbo</p>	922 400 ✓ een deel korrek

17

5.3.2 Verduidelik hoe die interne ouditeur moet kontroleer dat roerende vaste bates nie gesteel is nie.

Enige EEN punt ✓✓ **Deelpunte vir onduidelike / onvolledige antwoorde**

- Doen fisiese inspeksie (gereeld en ewekansig)
- Vergelyk aan Bateregister

2

5.3.3 As 'n onafhanklike ouditeur, watter raad sou jy gee? Verskaf EEN punt.

EEN geldige punt ✓✓ **Deelpunte vir onduidelike / onvolledige antwoorde**

- AARP verwag dat bates teen historiese(oorspronklike) kostebeginsel geboekstaaf moet word en wins of verlies slegs aanteken met verkope (d.i.wesentlik)
- IFRS maak voorsiening vir herevaluering (redelike waarde) op voorwaarde dat hierdie voorspelling betroubaar gemeet kan word (bewyse)
- Finansiële state moet nie oorwaardeer word om 'n vals indruk van winsgewendheid te skep nie.
- Daar kan belastingimplikasies wees.

2

TOTALE PUNTE
45

VRAAG 6

6.1 Debiteure-invorderingskedule vir Oktober 2018

MAANDE	KREDIET- VERKOPE	SEP. 2018	OKT. 2018
Julie	369 600	81 312	
Augustus	384 400	211 420	84 568 ✓✓
September	403 200	76 608	221 760 ✓✓
Oktober	420 000		79 800 ✓✓
		369 340	386 128 ✓*

7

*een deel korrek

6.2 Bereken:

(i) Kontantverkope vir September

$$403\,200 \checkmark \times 60/40 \checkmark = 604\,800 \checkmark \text{ een deel korrek}$$

$$\text{OF } 1\,008\,000 \text{ -- } 403\,200 = 604\,800 \quad \text{OF } 1\,008\,000 \times 60\% = 604\,800$$

een punt
een punt
metodepunt
een punt
een punt
metode punt

(ii) Huurinkomste vir Oktober

$$25\,600 \times 109\% = 27\,904 \quad \checkmark \quad \text{een deel korrek, moet toeneem}$$

$$25\,600 + 2\,304 = 27\,904$$

(iii) Betalings aan krediteure in Oktober

$$1\,008\,000 \times \frac{100}{175} \times 50\% = 288\,000 \checkmark \text{ een deel korrek}$$

576 000 twee punte

9

6.3 Bereken die % verhoging van verkoopsassistent se salaris vir Oktober 2018.

$$\frac{102\,102 - 92\,400}{92\,400} \checkmark \times 100 = 10,5\% \checkmark \text{ een deel korrek}$$

3

Verduidelik of die verkoopsassistent met hierdie verhoging tevrede behoort te wees.

Verduideliking ✓✓

Hulle behoort tevrede te wees aangesien 'n 10,5% verhoging 'n regverdige verhoging is aangesien dit meer is as die huidige inflasiekoers.

OF

Hulle mag ontevrede wees as dit vergelyk word met die 25% verhoging van die salaris van die bestuurder.

2

6.4 Verwys na Inligting E.

6.4.1 Verduidelik die uitwerking van die nuwe mededinger op enige TWEE items in die begroting vir September. Verskaf syfers.

TWEE geldige punte ✓ ✓ syfers ✓ ✓

- Totale verkope daal van 1 008 000 tot 840 000 (met 168 000).
- 40 minder lugverkoelers is verkoop.
- Kontantverkope is minder as begroot (R604 800 – R336 000)/toename in kredietverkope (504 000 – 403 200).
- Verminderde afleweringkoste (R67 200) en kommissie op verkope (R25 200) as gevolg van verminderde verkope.
- Kontant surplus is minder as begroot (R22 500 in vergelyking tot R63 000)/kontantsaldo aan einde is minder as verwagte (R120 500 in vergelyking tot R161 000)

4

6.4.2 Identifiseer TWEE veranderinge wat Donald in Oktober in reaksie op die nuwe mededinger geïmplementeer het. Haal syfers aan. Gee EEN rede vir ELKE verandering.

Item (met syfers) ✓✓ ✓✓	Moontlike rede ✓ ✓
'n Afname in Kontantaankope van verwagte R300 000 tot R252 000	Om kontantvloei te verbeter
'n Toename in krediet aankope $1\ 260\ 000 \times \frac{100}{175} \times 50\% = 360\ 000$ verwag Werklik R720 000 - R252 000 = R468 000	Om voorraad te verseker vir verhoogde verkope
Verhoogde aflewering van R67 200 tot 138 240/besluit om te oorspandeer op aflewering uitg met R58 240	Bied gratis aflewering aan om verkoopvolume te verhoog Wyer teikenmark; meer eenhede verkoop
Meer kommissie van R25 200 tot R46 080 / oorspandeer op kommissie met R14 560	Om verkoops personeel te motiveer om meer produkte te verkoop
Kredietverkope neem toe van R504 000 tot R882 000	Verkope op krediet om aantal klante te vermeerder

Moet nie verandering in advertensies aanvaar nie (geen verandering)

6

6.4.3 Verduidelik waarom Donald voel dat sy besluite suksesvol was. Verskaf TWEE punte (met syfers).

TWEE geldige punte (met syfers) ✓✓ ✓✓ **Wees bedag op twee punte in een verduideliking**

- Verkope van lugverkoelers oorskry begroting met 50 eenh (300 – 250).
- Eenhede verkoop verhoog van 200 tot 300/ met 100/met 50%
- Verkope is oorbegroot (R1 050 000 in vergelyking met werklike R1 260 000 / met R210 000 / met 20%.
- Totale verkope verhoog van R840 000 tot R1 260 000/met R420 000/met 50%
- Toename in kredietverkope van die verwagte R420 000 tot R882 000/ met R462 000 / met 110%.
- Advertensie het nie toegeneem nie (bly op R10 000) tog het verkope vermeerder

4

TOTALE PUNTE
35

TOTAAL: 300